

Musiikkia lämpiössä

KANSALLISOOPPERAN PÄÄLÄMPIÖ 29.8.2015

Ester Mägi
(s. 1922)

Kui Arno võttis viiuli
(Kun Arno otti viulun) (1987)

Lea Tuuri, viulu
Mikk Murdvee, viulu

Heino Eller
(1887-1970)
Mihkel Kerem
(s.1981)
Ester Mägi
Lepo Sumera
(1950-2000)

Moment musicale (1912)

Mikk Murdvee, viulu
Sten Lassmann, piano

Aaria (2009, ekS)

Kadenssi ja teema (1984)
Valssi (1984)

Guy Ropatz
(1864-1955)

Sonaatti viululle ja pianolle A-duuri nro 3 (1927)
Moderato
Vivace
Molto lento
Allegro giocoso

Lea Tuuri, viulu
Risto-Matti Marin, piano

VÄLIAIKA

Henryk Wieniawski
(1835-1880)

Etydi-kapriisi kahdelle viululle op. 18 nro 1
(1862)

Lea Tuuri, viulu
Mikk Murdvee, viulu

Arvo Pärt
(s. 1935)

Spiegel im Spiegel (1978)

Mikk Murdvee, viulu
Sten Lassmann, piano

Florent Schmitt
(1870-1958)

4 kappaletta viululle ja pianolle op. 25 (1901)
Lied
Nocturne
Sérénade
Barcarolle

Lea Tuuri, viulu
Risto-Matti Marin, piano

Lepo Sumera

Valssi animaatioelokuvasta Kevadine kärbes
(Keväinen kärpänen) (1986)

Mikk Murdvee, viulu
Sten Lassmann, piano

Eugène Ysaÿe
(1858-1931)

Sonaatti kahdelle viululle (1915)
III Finale. Allegro vivo e con fuoco

Lea Tuuri, viulu
Mikk Murdvee, viulu

Virolaisen musiikin "Grand Old Lady" **Ester Mägi** on jo vuosikymmenten ajan ollut rakastettu ja paljon esitetty säveltäjä. Hänen hieno miniatyyrinsa *Kui Arno võttis viiuli* viittaa kirjailija Oskar Lutsin Virossa tunnettuun *Kevät-koululaisromaniin* ja sen päähenkilöön. **Heino Eller** on jäänyt historiaan monien säveltäjien opettajana. Hänen oppilaitaan olivat muun muassa Eduard Tubin, Arvo Pärt ja Lepo Sumera. Tänäkin kuultava sävellys on hänen omien opiskeluaikojensa pieni helmi ja se on pysynyt jo yli sata vuotta soitetuimpien viulukappaleiden joukossa.

Mihkel Kerem on sukupolvensa tuotteliaimpia säveltäjiä. Hänen useista teoksistaan Kansallisoopperaan sopinee parhaiten *Aaria*. Kerem sai inspiraation kappaleeseen nykymusiikkia koskevasta keskustelusta ja väitteistä, joiden mukaan nykymusiikissa ei olisi lainkaan melodiaa tai laulavuutta. **Ester Mägin** *Kadenssi ja teema* -teos on saanut inspiraation kirjailija Aino Kallaksen ja hänen virolaisen miehensä Oskar Kallaksen elämäntarinasta. Kadenssissa viulu etsii pitkään teemaa, jonka Mägi on kuullut joskus lapsuudessaan, viittaa välillä Bachiin ja päätty lopulta jokaiselle suomalaiselle tuttuun säveleen. Aino oli laulanut sen Oskarille heidän suhteensa alkumetreillä ja saanut hänet lopullisesti rakastumaan itseensä.

Lepo Sumera on tässä konsertissa edustettuna kahdella valssilla. Molemmat ovat syntyneet erittäin nopeasti, yhdessä päivässä. Vuoden 1984 valssi on tavallaan "epävalssi". Siinä viulu yrittää rikkoa kolmijakoista pulssia soittamalla neli- ja viisijakoista melodiaa, ja sävellajia rikotaan atonaalisilla ja kromaattisilla kuluilla. Pirullinen valssi kiihtyy, kunnes kappale saa odottamattoman käänteen ja yllättävän lopun.

Kolmas ja viimeinen **Guy Ropartzin** viulusonaatti sijoittuu säveltäjän myöhäiseen seestymisvaiheeseen. Sonaatti on omistettu romanialaiselle viulistille George Enesculle. Ranskalaisen Ropartzin sävellystyylillä on kauttaaltaan eheästi muotoiltua, suunniteltua ja musikaalista. Hän pyrki uudistamaan vakiintuneita muotorakenteita, vaikka ei ollut vallankumouksellinen modernisti. Ropartzin harmonian käsittely muuttui jälki-wagnerilaisen kromaattisesta rikkaan tonaaliseksi ja modaaliseksi sävelkieleksi, jota kuvaa lisättyjen sekstien ja erilaisten peräkkäisten sointujen käyttö. Ropartzin musiikkia leimaavat paitsi bretagnelaisuus ja uskonnollisuus myös säveltäjä César Franckilta omaksuttu vapaa sykliisyys, jossa teemat on eroteltu huolellisesti siirtymien avulla. Harmonian ja kontrapunktin kesken vallitsee tasapaino. Kromaattisuus on Ropartzille tärkeää ja hän käyttää usein basso-ostinatoja.

Puolalainen säveltäjä-viulisti **Henryk Wieniawski** sävelsi kahdeksan etydi-kapriisia kahdelle viululle Pietarissa, jossa hän toimi vierailevana professorina. Pedagoginen tehtävänanto yhdistyy kapriiseissa todella kauniiseen musiikilliseen ilmaisuun. Niitä kuullaan jatkuvasti paitsi luokkahuoneessa myös konserttilavoilla. *Spiegel in Spiegel - Peili peilissä* on virolaisen **Arvo Pärtin** esitetyimpiä teoksia. Kaunis ja ajan pysäyttävä teos perustuu erittäin yksinkertaiselle ja nerokkaalle melodiarungolle, joka pitää sisällään pelkkiä äärimmäisen hitaita asteikkoja.

Ranskalaisen **Florent Schmittin** kamarimusiikkiteokset näyttävät hänen parhaita puoliaan säveltäjänä. Ne ovat inspiroivia ja harmonisesti uskaliaita. *Neljän kappaleen* ensimmäinen kappale *Lied* on omistettu Schmittin ystävälle, säveltäjä Maurice Caplet'ille, ja se on kunnianosoitus 1800-luvun saksalaiselle liedille ranskalaisella tyylillä. *Nocturne* on omistettu arvostetulle italialaiselle viulistille Teresia Tualle (1867–1956) joka tunnettiin "viulun enkelinä". *Nocturne* tuo mieleen Gabriel Fauré'n herkän sävelmaailman. Säveltäjä Henri Schickel'ille omistettu kolmas kappale *Sérénade* on luonteeltan kevyt, optimistinen ja tanssillinen. Sarjan lopettava *Barcarolle* on omistettu Luigi Monachesille. Sen hauras ja hienostunut tyyli herättää mielikuvan Venetsian vesistä sekä rakkauden ja nuoruuden tuulista.

Animaatioelokuva *Keväinen kärpänen* on lyhyt allegoria kärpäsestä, torakasta ja hämähäkistä. Elokuvasa keskustellaan mikä on oikeudenmukaista ja mikä ei. Taustalla soiva **Lepo Sumeran** musiikki tuo mieleen 1930-luvun pariisilaiskahvilan. Helposti mieleenpainuvan nostalgisen melodian ansiosta tämä valssi on lähtenyt viime vuosina elämään omaa elämäänsä konserttilavoilla erilaisina sovituksina.

Belgialainen **Eugène Ysaÿe** oli aikansa kuuluisimpia viulisteja. Hän sävelsi muun muassa kuusi sooloviulusonaattia, jotka ovat 1900-luvun viuluteoksista tärkeimpiä ja haasteellisimpia. Tämänpäiväisen konsertin päättää harvemmin kuullun duosonaatin viimeinen osa, josta ei puutu teknistä ilotulitusta, vauhtia eikä vaarallisia tilanteita.